

Arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare i siffror

AMS

Håkan Martinsson

Rapporten ingår i serie Ura som
utges av AMS Utredningsenhet

Arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare i siffror

Innehållsförteckning	Sid
Sammanfattning.....	3
1 Inledning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Definitioner.....	7
1.3 Disposition.....	7
2 Invandringen det senaste decenniet	8
2.1 Fler anhöriga	8
2.2 Hur ser den invandrade befolkningen ut idag?	10
3 Arbetsmarknadssituationen för utomnordiska medborgare, naturaliserade och utomnordiskt födda.....	13
3.1 Arbetskraften.....	13
3.2 Sysselsättningen.....	15
3.3 Arbetslösheten.....	20
4 Utomnordiska medborgare på Arbetsförmedlingen.....	23
4.1 Sammansättningen av de arbetssökande.....	23
4.2 Efter Arbetsförmedlingen.....	29
5 Skillnader i utbildningsnivå mellan utomnordiska medborgare och övriga ..	31
5.1 Utbildningsnivåer i arbetskraften och i befolkningen.....	31
5.2 Utbildningsnivån för arbetssökande vid Arbetsförmedlingen.....	33
5.3 Personer som fått arbete efter utbildningsbakgrund	34
Källförteckning.....	37

Sammanfattning

Under de senaste åren har arbetsmarknadssituationen förbättrats påtagligt för invandrare. Detta visar att en stark efterfrågan på arbetskraft gynnar grupper med en svagare ställning på arbetsmarknaden, och under de gynnsamma åren 1998-2001 förbättrades arbetsmarknaden mera för utlandsfödda än för svenskfödda. Arbetslösheten har minskat från 33 procent 1997 till knappt 13 procent 2001 för utomnordiska medborgare och från 23 procent till ca 11 procent för utomnordiskt födda. Invandrarna har dock en betydligt högre arbetslöshet och en avsevärt lägre sysselsättningsgrad än svenskfödda. Den svagare konjunkturen hittills under 2002 har medfört att förbättringen på arbetsmarknaden bromsats upp, vilket också drabbat invandrarna. Generellt sett drabbas invandrare mer än svenskfödda när konjunkturen försvagas.

Vistelsetiden i Sverige har stor betydelse för invandrares arbetsmarknadssituation. För de utomnordiskt födda som varit i landet mindre än fem år var arbetslösheten mer än dubbelt så hög år 2001 jämfört med dem som invandrat tidigare.

Arbetskraftsdeltagandet (andel sysselsatta eller arbetslösa i relation till befolkningen) har ökat för såväl utomnordiska medborgare som naturaliserade (dvs. invandrare som fått svenskt medborgarskap). Av de utomnordiska medborgarna deltog 62 procent i arbetskraften under 2001. Könsskillnaderna inom gruppen var stora. För kvinnor med utomnordiskt medborgarskap var arbetskraftsdeltagandet 53 procent, medan motsvarande andel för männen var 70 procent.

Sysselsättningsintensiteten (andel av befolkningen 16-64 år som är sysselsatt) har ökat påtagligt för utomnordiska medborgare. År 1997 var 35 procent av den utomnordiska befolkningen sysselsatt, vilket hade ökat till 54 procent år 2001. Ökningen har därvid varit påtagligt starkare än för svenskfödda, dock är nivån fortfarande låg. Sysselsättningen har ökat både för dem som invandrat före 1997 och för dem som invandrat senare. År 2001 var sysselsättningsintensiteten 61 procent bland dem som invandrat före 1997 (58 procent år 2000) och bland dem som invandrat senare var den bara 42 procent, vilket illustrerar att tiden i Sverige är en viktig faktor för etablering på arbetsmarknaden. För utlandsfödda med svenskt medborgarskap var sysselsättningsintensiteten 68 procent år 2001. Dessa siffror kan jämföras med att sysselsättningsintensiteten var 76 procent för svenska medborgare och drygt 77 procent för svenska medborgare födda i landet.

Vid sidan av den låga sysselsättningsgraden utgör också sysselsättningsinriktning bland invandrarna ett problem. Det gäller många högskoleutbildade personer med invandrabakgrund, som av olika skäl inte kunnat konkurrera om de anställningar som de är utbildade för, utan fått nöja sig med mindre kvalificerade sysslor för att inte fastna i arbetslöshet. Problemet har uppmärksammats av AMS i rapporten Rätt man på fel plats (Ura 2001:5).

Den tilltagande arbetskraftsbrist som väntas under de kommande tio åren genom en ökande pensionering innebär att invandrarna blir en allt viktigare resurs. Idag uppgår sysselsättningsgraden till ca 80 procent för svenskfödda i åldrarna 20-64 år och bara till 60 procent för utomnordiskt födda. Om de utomnordiskt födda skall komma upp i samma sysselsättningsnivå som de svenskfödda, måste antalet sysselsatta bland de utomnordiskt födda öka med närmare 100 000 personer.

Merparten av de invandrare som inte är på arbetsmarknaden deltar i någon aktivitet som syftar till arbete framöver. Den vanligaste aktiviteten var studier vilket omfattade drygt 40 procent av de utomnordiskt födda som inte var på arbetsmarknaden. Många studerade svenska, vilket är en viktig förutsättning för att få ett arbete.

En förhållandevis stor grupp av invandrarna saknar gymnasieutbildning. I åldersgruppen 25-44 år är andelen som inte har gymnasieutbildning större inom samtliga invandrargrupperingar än bland svenskfödda. Bland de utomnordiska medborgare som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen är det en betydligt större andel som har högst grundskoleutbildning eller lägre jämfört med de svenska medborgarna. Samtidigt är det en större andel utomnordiska medborgare som har eftergymnasial utbildning. Den höga andelen korttidsutbildade och den förhållandevis mycket höga akademikerarbetslösheten är viktiga förklaringar till att invandrare har en sämre arbetsmarknadssituation än svenskfödda.

1 Inledning

Av Sveriges knappt 9 miljoner invånare är mer än 1 miljon utrikesfödda. Det skedde en kraftig ökning av invandringen under 1990-talet, dock från en låg nivå decennierna före.

Åren i början av 1990-talet präglades arbetsmarknaden av hög arbetslöshet och låg andel sysselsatta i relation till befolkningen. Denna situation vändes i slutet av 1990-talet med en tilltagande arbetskraftsbrist inom flera sektorer på arbetsmarknaden och utblickarna för de kommande 10-15 åren indikerar en snabbt stigande arbetskraftsbrist. En av de grupper där det finns en stor outnyttjad arbetskraftspotential för att möta de kommande bristsituationerna på arbetsmarknaden är invandrarna.

Många invandrare drabbades hårt av den svaga utvecklingen på arbetsmarknaden under 1990-talet. Samtidigt med arbetsmarknadskrisen ökade också invandringen till Sverige. Förutsättningarna för invandrarna att etablera sig på arbetsmarknaden var därför allt annat än gynnsamma. Efter lågkonjunkturen i början av 1990-talet har dock situationen på arbetsmarknaden gradvis förbättrats.

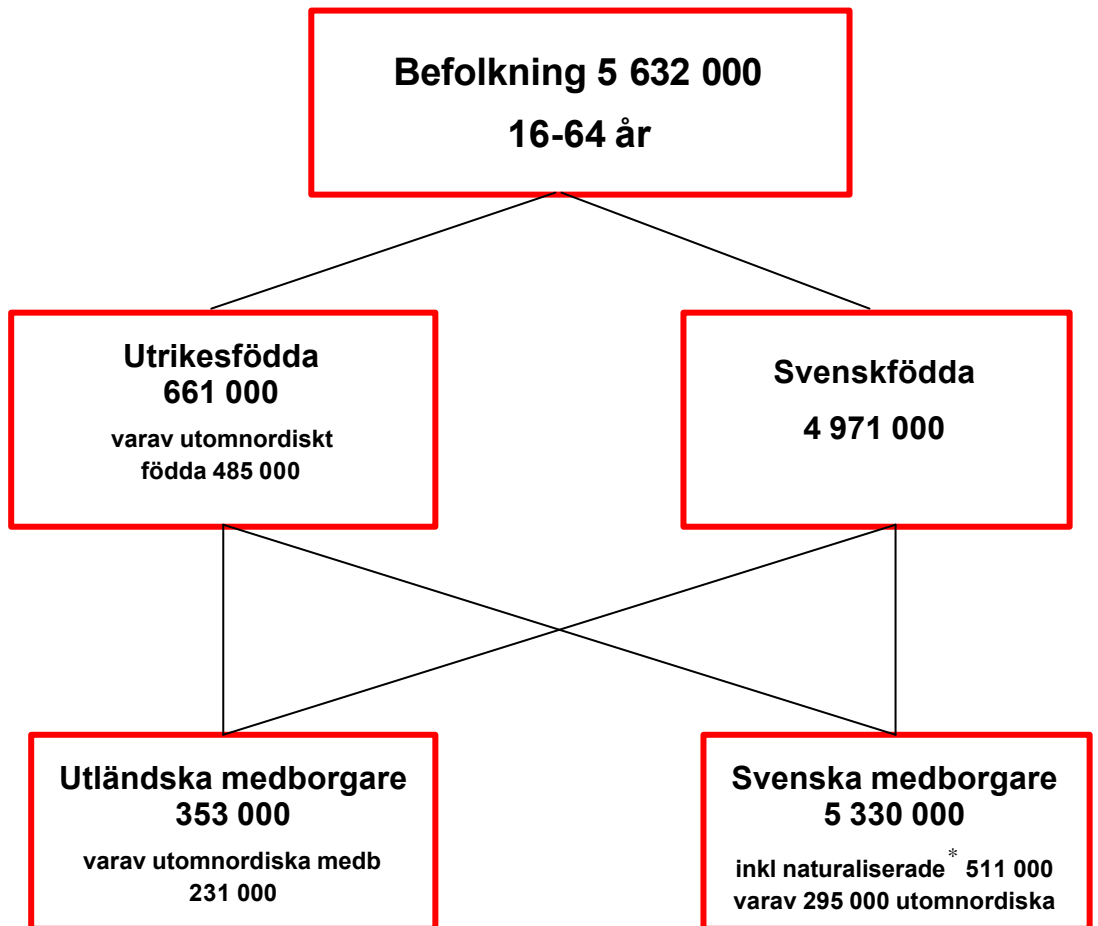
Syftet med rapporten är att ge en statistisk bild av de utomnordiska invandranas nuvarande situation på arbetsmarknaden med fokus på arbetskraftsdeltagande, sysselsättning och arbetslöshet. AMS återkommer under våren 2003 med en rapport där analyser, möjliga orsakssamband och åtgärder kommer att presenteras.

1.1 Bakgrund

Det var framför allt när industrin var i behov av ytterligare arbetskraft under 1950- och 60-talet som invandringen till Sverige tog fart. Det i Sverige befintliga arbetskraftsunderlaget var inte tillräckligt för att i en tid av kraftig industriell expansion säkra den ekonomiska tillväxten. Invandringen var under denna period dominerad av personer som primärt kom till landet för att arbeta, sk. arbetskraftsinvandring. Den nya arbetskraften kom framför allt från Finland och Sydeuropa. Under 50- och 60-talen hade invandrarna ett högre arbetskraftsdeltagande än den inhemska befolkningen. Från slutet av 1960-talet förändrades strukturen på invandringen till Sverige. Nordisk och sydeuropeisk arbetskraftsinvandring ersattes gradvis av flyktinginvandring från Östeuropa och andra delar av världen. Arbetskraftsinvandringen har allt sedan dess haft en relativt begränsad omfattning. En viktig anledning till förändringen var de oroshärdar och konflikter som förekom runt om i världen. En annan orsak var att behovet av invandrad arbetskraft inte var lika stort i Sverige

från mitten av 1970-talet och framåt jämfört med tidigare. Under 1980- och 90-talet har flykting- och anhöriginvandringen fortsatt, och den står numera för nästan alla uppehållstillstånd som beviljas.

Befolkning 2001 (Inklusive nordiskt födda)

Källa: SCB

* Utländsfödda som erhållit svenskt medborgarskap.

1.2 Definitioner

I denna rapport definieras invandrare som personer som invandrat till Sverige och fått uppehållstillstånd. De personer som väntar på besked om uppehållstillstånd ingår inte. Vidare är studien avgränsad till att omfatta personer med utomnordisk bakgrund. Dessa är uppdelade i utomnordiska medborgare och naturaliserade svenska medborgare (dvs. utomnordiska medborgare som under sin tid i Sverige blivit svenska medborgare). Såväl utomnordiska medborgare som naturaliserade kan dock vara födda i Sverige. Eftersom sammansättningen av utländska medborgare och utrikesfödda till viss del skiljer sig åt studerar vi dessa grupper var för sig (se figur på föregående sida).

1.3 Disposition

Rapporten inleds med att ge en bakgrundsbeskrivning av invandringen under 1990-talet och sammansättningen av den utomnordiska befolkningen i Sverige. Uppgifterna i denna del är hämtade ur Migrationsverkets statistik. Därefter följer en genomgång av arbetsmarknaden för utomnordiskt födda, utomnordiska medborgare samt naturaliserade utomnordiska medborgare. Materialet för det kapitlet grundar sig på bearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar. I det därpå följande kapitlet presenteras aktuella arbetsmarknadsuppgifter för utomnordiska medborgare inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Dessa uppgifter hämtas från AMS egna register över arbetssökande.

2 Invandringen det senaste decenniet

Antalet utomnordiska medborgare i åldern 16-64 år har minskat de senaste åren. Anledningarna är att en del återvandrat, att invandringen totalt sett minskat samt att fler blivit svenska medborgare (dvs. naturaliserats). Framför allt är det antalet personer som fått uppehållstillstånd pga. flyktingsskäl som minskat jämfört med början av 1990-talet.

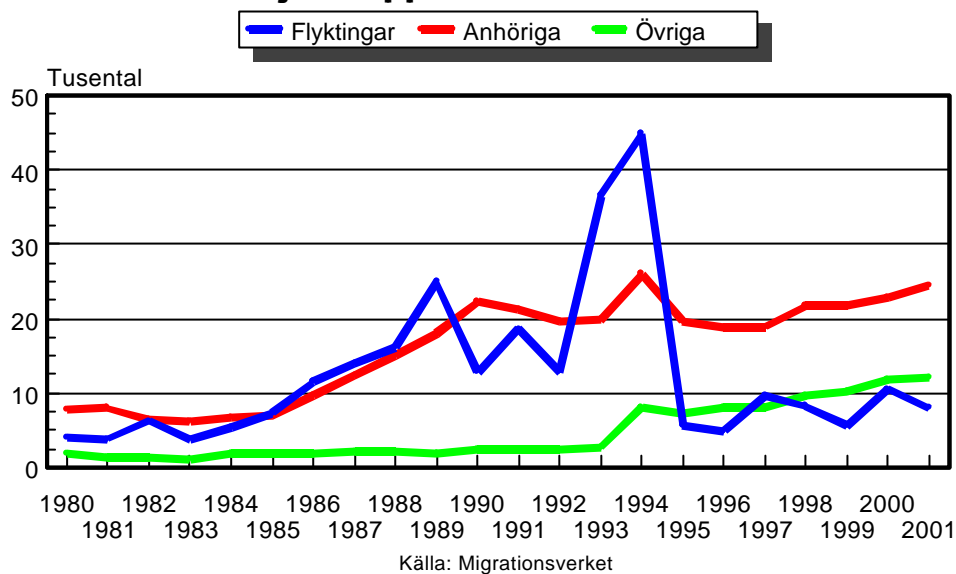
2.1 Fler anhöriga

Den övervägande delen av invandringen till Sverige under 1990-talet har bestått av flyktingar och anhöriga till flyktingar. Övrig invandring har dock ökat något från 1994 och framåt. Andelen anhöriginvandrare har ökat under hela decenniet. År 2001 stod anhöriga till flyktingar för 55 procent av de beviljade uppehållstillstånden. 2001 fick 24 500 personer uppehållstillstånd pga. anhörigskäl, medan antalet utfärdade uppehållstillstånd för flyktingar var 7 900. Frånsett åren 1992-94 har anhöriginvandrare genomgående varit den största grupp invandrare som fått uppehållstillstånd. Flyktinginvandringen tillsammans med anhöriga stod för 72 procent av de beviljade uppehållstillstånden 2001. Antalet EES-tillstånd (dvs. tillfälliga uppehållstillstånd i landet för personer med medborgarskap inom EU/EES-området) utfärdade till arbetstagare var drygt 2 200 år 2001 och antalet permanenta uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl från övriga världen uppgick till 400. Utöver detta beviljas tidsbegränsade arbetstillstånd, vilka år 2001 uppgick till knappt 22 000.

Antalet personer som söker asyl och får uppehållstillstånd i Sverige varierar över tiden. Det beror främst på förekomsten av krig och konflikter i omvärlden men även på invandringspolitiken.

De största antalet invandrare under 90-talet har kommit från f.d. Jugoslavien och Asien. Andelen som kommer från f.d. Jugoslavien har dock minskat de senaste åren och flest invandrare kommer nu från Asien. Irak är det enskilt största ursprungslandet i statistiken med en andel på 17 procent av de totala antalet beviljade uppehållstillstånd år 2001.

Beviljade uppehållstillstånd 1980-2001

I övriga ingår EES-tillstånd, adoptivbarn, tillfälliga uppehållstillstånd för gäststudier och arbetskraftsinvandring.

Under perioden 1990-2001 har 520 000 personer fått uppehållstillstånd i Sverige. 50 procent av dessa var anhöriginvandrare och 34 procent flyktingar. Drygt 170 000 av invandrarna kom från Asien och ca 120 000 har sitt ursprung i f.d. Jugoslavien. 46 procent av samtliga invandrare kom från Europa och 33 procent från Asien. Av anhöriginvandrarna kom flest från Asien (38 procent).

Tabell 1 Beviljade uppehållstillstånd 1990-2001

Land	Totalt 1990- 2001	varav 2001	Flyk- tingar 1990- 2001	Varav 2001	Anhö- riga 1990- 2001	Varav 2001	Övriga ¹ 1990- 2001	Varav 2001
Europa	239 056	18 205	91 834	2 217	87 957	7 463	59 265	8 525
Därav f.d. Jugoslavien	121 436	4 273	87 532	2 036	33 904	2 237	147	21
Asien	171 815	17 257	60 738	4 817	98 245	10 654	12 832	1 786
därav Turkiet	17 318	1 008	2 605	101	14 680	898	33	9
Iran	26 072	1 465	12 120	606	13 718	811	234	48
Irak	58 450	7 659	31 179	3 040	27 271	4 619		
Syrien	7 493	489	2 636	136	4 857	353		
Afghanistan	2 798	554	2 798	554				
Afrika	49 509	3 574	14 857	558	31 976	2 541	2 676	475
därav Somalia	19 285	1 049	8 268	213	11 017	836	0	0
Latinamerika	23 581	2 039	5 042	186	15 248	1 530	3 291	323
därav Colombia	3 068	267	892	113	1 047	124	1 129	30
Nordamerika	13 780	1 559			8 757	821	5 023	738
Oceanien	3 928	499			2 763	317	1 165	182
Statslösa och övriga	17 877	1 371	5 526	163	12 089	1 198	262	10
Totalt	519 546	44 504	177 997	7 941	257 035	24 524	84 514	12 039

Källa: Migrationsverket

2.2 Hur ser den invandrade befolkningen ut idag?

Sverige har gått från att ha varit ett befolkningsmässigt relativt homogent land till att idag vara ett multikulturellt samhälle befolkat av människor med ursprung från många olika delar av världen. Efter andra världskrigets slut fanns det omkring 100 000 utrikesfödda personer i Sverige. År 2001 var motsvarande siffra nästan 1 miljon². Som framgår av tabell 2 har antalet utomnordiskt födda mellan 16 och 64 år ökat med drygt 174 000 personer sedan 1990. Befolkningssammansättningen

¹ Övriga är uppehållstillstånd beviljade av arbetsmarknadsskäl, gäststudier, adoption eller EES-avtal.

² Avser samtliga åldrar. De flesta siffror i rapporten avser åldrarna 16-64 år.

har pga. flyktingmottagandet förändrats under 1990-talet. Den Asienfödda befolkningen har i stort sett fördubblats och antalet personer från f.d. Jugoslavien har ökat med nästan 70 000. Bland enskilda stater har irakierna ökat mest då gruppen mer än fyrdubblats.

Tabell 2 Befolkning utomnordiskt födda i åldern 16-64 år efter födelseland

Födelseland	1990	2001	Differens 1990-2001
Europa, ej Norden	158 500	221 400	62 900
Därav f.d. Jugoslavien	32 300	102 000	69 700
Asien	91 300	180 500	89 200
Därav Turkiet	18 700	23 200	4 500
Iran	29 500	35 800	6 300
Irak	7 300	31 400	24 100
Afrika	16 300	37 900	21 600
Sydamerika	28 100	32 500	4 400
Nordamerika	10 900	11 300	400
Statslösa och övriga	5 500	1 700	- 3 800
Utomnordiska totalt	310 600	485 300	174 700

Källa: SCB

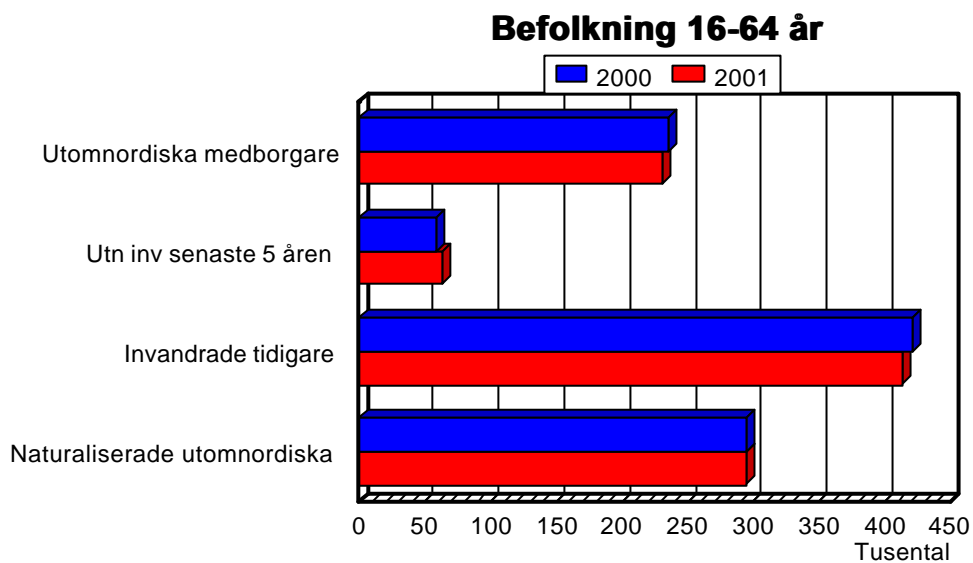
Förändringar i gruppen utomnordiska medborgare

Det är förhållandevis många som naturaliserats, dvs. blivit svenska medborgare. Ett stort antal utomnordiska medborgare ansöker varje år om att få bli svenska medborgare. Under 2001 blev 36 000 personer svenska medborgare. Av dessa kom mer än en tredjedel från Asien och 12 procent från Afrika. De tre senaste åren (1999-2001) har över 110 000 blivit svenska medborgare. År 2001 fanns det sammanlagt 295 000 naturaliserade i åldern 16-64 år bosatta i Sverige. Det är en viktig anledning till att antalet utomnordiska medborgare minskat under de senaste fem åren.

Sammansättningen av gruppen utomnordiska medborgare förändras också över tiden. Ett antal nyinvandrade blir svenska medborgare och ytterligare några återvänder till sina hemländer. Detta är viktigt att hålla i minnet när man studerar utomnordiska invandrare på arbetsmarknaden.

Många arbetskraftsinvandrare har återvandrat

En stor andel av de som kom till Sverige som arbetskraftsinvandrare under 1960-talet har återvandrat. SCB har gjort studier kring återvandring efter fem års vistelsetid i Sverige. Av dem som invandrade 1968 hade t.ex. över hälften flyttat från Sverige fem år senare. Andelen av invandrarna som återvandrar har dock minskat sedan dess. Bland dem som invandrade 1983 hade 33 procent återvandrat och av dem som invandrade 1993 hade endast 15 procent återvandrat efter fem år i Sverige. Flyktinginvandrades möjligheter att återvända är beroende av att förhållanden i hemregionen förändras, vilket sannolikt är en anledning till att andelen återvandrare minskat under senare tid.

Källa: SCB

3 Arbetsmarknadssituationen för utomnordiska medborgare, naturaliserade och utomnordiskt födda

De senaste åren har det skett en förbättring av arbetsmarknadssituationen för utomnordiska invandrare. Den positiva utvecklingen som tog sin början hösten 1997 fortsatte under åren 1998-2001. Under 2002 har dock även invandrarnas sysselsättningsutveckling påverkats av att förbättringen på arbetsmarknaden avstannat.

Det är stor skillnad avseende arbetsmarknadssituationen mellan de utomnordiskt födda som kommit till Sverige under olika tidsperioder. Generellt sett gäller att ju längre tid man varit i Sverige, acklimatiserat sig och lärt sig språket, desto större är möjligheterna att klara sig på arbetsmarknaden. För att belysa detta har vi jämfört de invandrare som kommit till Sverige för fem år sedan eller tidigare med dem som kommit de senaste fem åren. De förstnämnda har betydligt lägre arbetslöshet, högre arbetskraftsdeltagande och högre sysselsättningsgrad än de som nyligen invandrat.

Även om situationen förbättrats, så har samtliga invandrargrupperingar betydligt sämre situation på arbetsmarknaden än personer födda i Sverige.

3.1 Arbetskraften

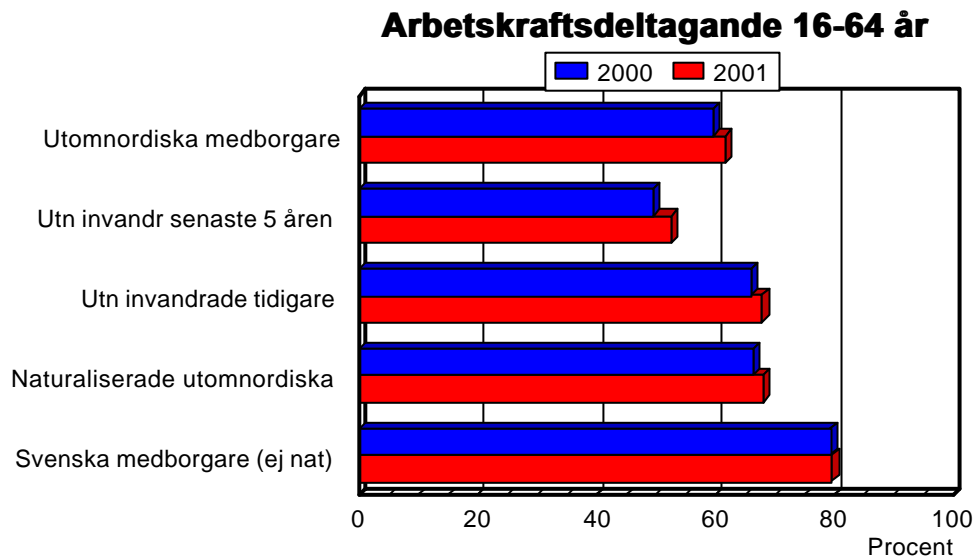
Arbetskraftsdeltagandet (andel sysselsatta eller arbetslösa i relation till befolkningen) har ökat för såväl utomnordiska medborgare som utomnordiska invandrare som fått svenskt medborgarskap (naturaliserade). Arbetskraftsdeltagandet för naturaliserade uppgick till 68 procent år 2001. Av männen deltog 73 procent i arbetskraften medan kvinnornas andel var 63 procent. Ökningen upphörde emellertid under första halvåret 2002, liksom för övriga grupper på arbetsmarknaden.

Av de utomnordiska medborgarna deltog 62 procent i arbetskraften, vilket kan jämföras med 79 procent för de svenskfödda. Kvinnorna med utomnordiskt medborgarskap hade ett arbetskraftsdeltagande på 53 procent och männen 70 procent. Könsskillnaderna för svenskfödda var betydligt mindre, 78 respektive 81 procent. Som nämnts ovan har antalet utomnordiska medborgare ökat avsevärt under de senaste decennierna, samtidigt som arbetskraftsdeltagandet i gruppen minskat kraftigt. Denna trend vändes dock i mitten av 1990-talet och utvecklingen från 1995 och framåt har visat en kontinuerlig ökning av det relativa arbetskraftstalet för utomnordiska medborgare. Ökningen stannade dock av under första halvåret 2002.

För de utomnordiska invandrare som vistats fem år eller mer i Sverige (dvs. invandrat 1996 eller tidigare) var arbetskraftsdeltagandet 68 procent, vilket är en ökning jämfört med motsvarande grupp 1999 med 4 procentenheter. Männens deltagande låg på 73 procent och kvinnorna på 62 procent.

De personer som invandrat efter 1997 hade en lägre andel i arbetskraften än de tidigare invandrande även om deltagandet ökade från 49 procent år 2000 till 53 procent året efter. Könsskillnaderna inom gruppen var stora, 4 av 10 kvinnor ingick i arbetskraften år 2001 medan männens arbetskraftsdeltagande var 64 procent.

Av dem som inte var i arbetskraften var 9 procent av de utomnordiskt födda hemarbetande jämfört med 4 procent av infödda svenskar. 14 procent av de utomnordiskt födda var latent arbetsökande (personer utanför arbetskraften som velat och kunnat arbeta) medan motsvarande siffra för svenskfödda låg på 10 procent. Studier var dock den vanligaste verksamheten för dem som inte befann sig i arbetskraften. Omkring 40 procent av dem som inte var på arbetsmarknaden studerade.

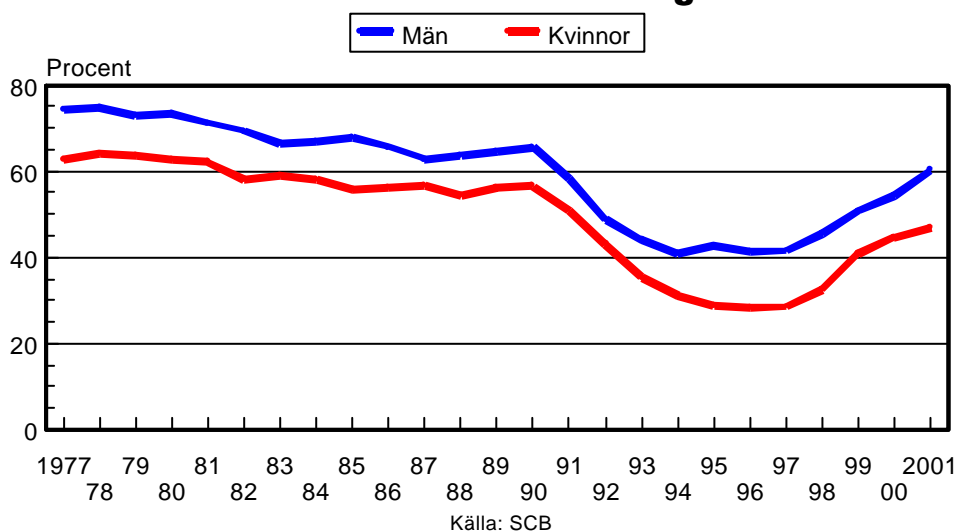
3.2 Sysselsättningen

Utomnordiska medborgare

Sysselsättningsintensiteten (andel av befolkningen 16-64 år som är sysselsatt) för utomnordiska medborgare minskade under 1980-talet och nedgången blev avsevärd i början av 1990-talet. Från och med 1997-98 vände dock utvecklingen, och sysselsättningen för utomnordiska medborgare ökade under flera år mer än för svenska medborgare. Sysselsättningsintensiteten har emellertid upphört att stiga under 2002 – vilket ju även gäller svenska medborgare – på grund av sviktande efterfrågan på arbetskraft.

Skillnaderna mellan grupperna är fortfarande mycket stora. Av de utomnordiska medborgarna var endast 54 procent³ sysselsatta 2001 vilket kan jämföras med de svenska medborgarna som hade en sysselsättningsgrad på 76 procent. Sysselsättningen har ökat jämfört med 1999 då andelen sysselsatta utomnordiska medborgare av befolkningen var 46 procent. Männerna hade 2001 en sysselsättningsgrad på drygt 60 procent och motsvarande siffra för kvinnorna var närmare 47 procent. Diagram 4 visar att sysselsättningsökningen har kommit både män och kvinnor till del.

Sysselsättningsintensiteten för utomnordiska medborgare

³ Avser åldrarna 16-64 år.

Naturaliserade

Av de naturaliserade var 61 procent sysselsatta år 2001, vilket är en ökning med 4 procentenheter jämfört med 1999. Kvinnornas sysselsättningsintensitet var 57 procent och männens 66 procent.

Andelen sysselsatta av befolkningen 16-64 år för utomnordiskt födda som varit i Sverige fem år eller mer har ökat från 58 procent år 2000 till 61 procent år 2001⁴. Männens sysselsättningsstal var 65 procent och kvinnornas 56 procent. För dem som kommit till Sverige 1997 eller senare uppgick andelen sysselsatta 2001 till 42 procent (52 procent av männen och 32 procent av kvinnorna). Skillnaderna mellan män och kvinnor beträffande sysselsättningsintensitet är betydligt större i gruppen av invandrare med kortare vistelsetid i landet jämfört med dem som varit i Sverige mer än fem år.

Tabell 3 Arbetsmarknaden för personer födda utanför Norden och för svenska medborgare 16-64 år, 2001

Födelseland	Invandrat innan 1997			Invandrat 1997 och senare		
	Befolkning	Sysselsättningsintensitet %	Relativ arbetslöshet %	Befolkning	Sysselsättningsintensitet %	Relativ arbetslöshet %
Europa, ej Norden	190 700	64,8	7,6	25 800	52,7	15,7
F.d. Jugoslavien	87 300	59,3	9,2	11 800	39,8	24,8
Asien	150 300	54,5	13,9	27 200	29,1	29,6
Iran	32 200	54,5	17,5	3 100	*	*
Turkiet	20 800	54,1	11,6	2 100	*	*
Irak	18 700	51,6	19,0	11 600	20,7	38,0
Nordamerika	9 400	72,3	8,2	1 900	*	*
Sydamerika	29 400	68,1	7,7	2 900	*	*
Afrika	32 200	57,8	13,8	5 000	*	*
Övriga	1 100	*	*	600	*	*
UtomNorden totalt	413 100	60,9	10,2	63 400	41,8	21,0

*Där sifferangivelser saknas är urvalet litet och därmed osäkert.

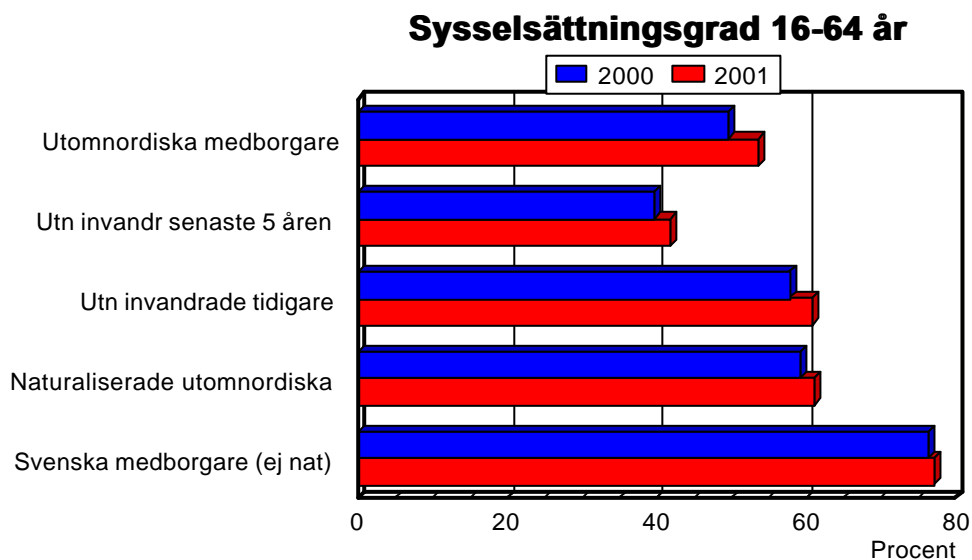
Källa: SCB

⁴ Ser man till hela gruppen utomnordiskt födda uppgick sysselsättningsgraden till ca 60 procent för åldrarna 20-64 år mot ca 80 procent för svenskfödda.

Vistelsetiden är viktig

Som konstaterats är de invandrare som varit längre tid i Sverige sysselsatta i högre grad än de som kommit senare. En sannolik anledning till detta är att den förstnämnda gruppen blivit bättre i det svenska språket och har fått mer kontakter och kunskap om hur samhället och arbetsmarknaden fungerar jämfört med personer som invandrat senare. Det är dock långt kvar innan gruppen som varit länge i Sverige når upp till nivåerna för svenskfödda, vilka har en sysselsättningsintensitet på 78 procent.

Sammantaget ser vi att det finns en stor arbetskraftreserv bland utomnordiskt födda, såväl inom som utanför arbetskraften. Gruppen ej i arbetskraften plus antalet arbetslösa uppgår till drygt 200 000 personer. Det är inte realistiskt att antalet skall nedbringas till noll. Delar av befolkningen, även bland invandrarna, måste alltid ägna sig åt studier m.m. Vidare är det nödvändigt med en viss arbetslöshet, s.k. friktionsarbetslöshet (arbetslöshet som uppstår när man söker arbete). Gör vi antagandet att sysselsättningsintensiteten ska vara ungefär lika som för svenskfödda är arbetskraftspotentialen ca 100 000 personer i åldern 16-64 år. Det är nödvändigt att öka sysselsättningen bland utomnordiskt födda för att motverka en generell arbetskraftsbrist som står för dörren när personer födda på 1940-talet pensioneras.

Källa: SCB

Fler utomnordiska medborgare inom finansiell verksamhet och företagstjänster

Antalet sysselsatta utomnordiska medborgare har ökat med 7 000 personer mellan 2000 och 2001. Finansiell och företagstjänster stod för mer än halva ökningen eller nära 4 000 personer. Vård samt utbildning/forskning tillhörde även de branscher där sysselsättningen ökade för utomnordiska medborgare. Tillverkningsindustrin var en av de branscher där antalet sysselsatta minskade, vilket kan kopplas till att industrikonjunkturen mattades påtagligt 2001.

Tabell 4 Arbetsmarknaden för personer med utländskt medborgarskap (16-64 år), 2001

Medborgarskap	Befolkning (1000-tal)	Arbetskraft (1000-tal)	Sysselsatta (1000-tal)	Arbetslösa (1000-tal)	Relativt arbetskraftstal %	Sysselsättningsintensitet %	Relativ arbetslöshet %
Utländska medborgare	353	227	203	24	64,2	57,4	10,6
Därav Nordiska medb ej svenska medb	122	84	79	7	69,0	64,4	7,0
Utomnordiska medborgare	231	142	124	18	61,7	53,7	12,9
Därav							
Östeuropa	66	41	34	7	62,4	52,2	16,4
Asien	77	37	31	7	48,5	39,9	17,7
Afrika	17	*	*	*	*	*	*
Sydamerika	12	*	*	*	*	*	*

* Sifferangivelser saknas där skattningen är gjord på en liten redovisningsgrupp och är därmed osäker
Källa: SCB

Tabell 5 Arbetsmarknaden för utomnordiskt födda och naturaliserade (16-64 år), 2001

Födelseland	Befolkning (1000-tal)	Arbetskraft (1000-tal)	Sysselsatta (1000-tal)	Arbetslösa (1000-tal)	Relativt arbetskraftstal %	Sysselsättnings- intensitet %	Relativ arbetslöshet %
Svenska medb (inkl. nat)	5 330	4 211	4 058	153	79,0	76,1	3,6
Svenska medb (exkl. nat)	4 819	3 842	3 715	126	79,7	77,1	3,3
Naturaliserade totalt	511	370	343	27	72,4	67,1	7,3
Därav utomnordiska	295	201	181	20	68,1	61,1	9,7
Nordiska ⁵	215	168	161	8	78,2	74,7	4,4
Utomnordiskt födda	485	319	283	36	65,7	58,3	11,4
Därav							
Östeuropa	170	114	102	11	66,9	60,3	9,9
Asien	181	108	92	17	60,0	50,7	15,4
Afrika	38	*	*	*	65,6	*	*
Sydamerika	33	*	*	*	72,2	*	*

* Sifferangivelser saknas där skattningen är gjord på en liten redovisningsgrupp och är därmed osäker
Källa: SCB

Antalet sysselsatta utomnordiskt födda ökade med 16 000

Antalet sysselsatta utomnordiskt födda har ökat inom de flesta branscher från år 2000 till 2001. Endast inom basnäringar som jordbruk och tillverkningsindustri minskade sysselsättningen. Största ökningen stod finansiell verksamhet och företagstjänster för med en ökning på 7 000 personer. Andra områden där antalet sysselsatta utomnordiskt födda ökade var vård, utbildning/forskning och offentlig verksamhet. Totalt var 283 000 utomnordiskt födda sysselsatta år 2001, en ökning med 16 000 personer sedan 2000. En försvagning har dock skett under första halvåret 2002.

21 procent av de utomnordiskt födda som var sysselsatta arbetade inom tillverkningsindustrin och 18 procent i vardera vård/omsorg respektive handel och kommunikationer. Branscher där det skiljer sig mest åt jämfört med svenskfödda är personliga och kulturella tjänster där utomnordiska har mer än dubbelt så hög an-

⁵ Inklusivt utomnordiska medborgare som är födda i Sverige och fått svenskt medborgarskap senare.

del sysselsatta, 15 respektive 7 procent, samt inom byggbranschen där endast 1 procent av de utomnordiska medborgarna befinner sig, vilket kan jämföras med 6 procent av de svenskfödda.

Yrken

Det är vanligast att utomnordiskt födda arbetar i service- och försäljningsyrken. Vidare finns det stora skillnader mellan utomnordiskt födda och svenskfödda inom vissa yrkesområden. Jämfört med svenskfödda har utomnordiskt födda större andel av de sysselsatta i process- och transportarbeten, arbeten utan krav på särskild yrkesutbildning och service/försäljning. Svenskfödda har en större andel sysselsatta i ledningsarbeten men även inom yrken som kräver olika former av högskolekompetens. Skillnaden mellan svenskfödda och utomnordiskt födda är störst vad gäller yrken som kräver kortare högskoleutbildning. I en tidigare undersökning som gjorts av AMS (Rätt man på fel plats – Ura 2001:5) framkom det bl.a. att högutbildade invandrare inte hade arbeten som motsvarade deras kompetens i lika stor utsträckning som inrikesfödda.

Mindre andel med tillsvidareanställning av födda utanför Norden

Utomnordiskt födda har en mindre andel tillsvidareanställda än svenskfödda, 73 mot 86 procent. Störst är skillnaderna inom offentlig verksamhet och vård/omsorg. Högst andel fast anställda finns inom tillverkningsindustrin, vilket gäller för såväl utomnordiskt födda som svenskfödda, 87 respektive 93 procent. Den lägsta andelen fast anställda för utomnordiskt födda finns inom vårdområdet, 60 procent, vilket kan jämföras med 83 procent av de svenskfödda.

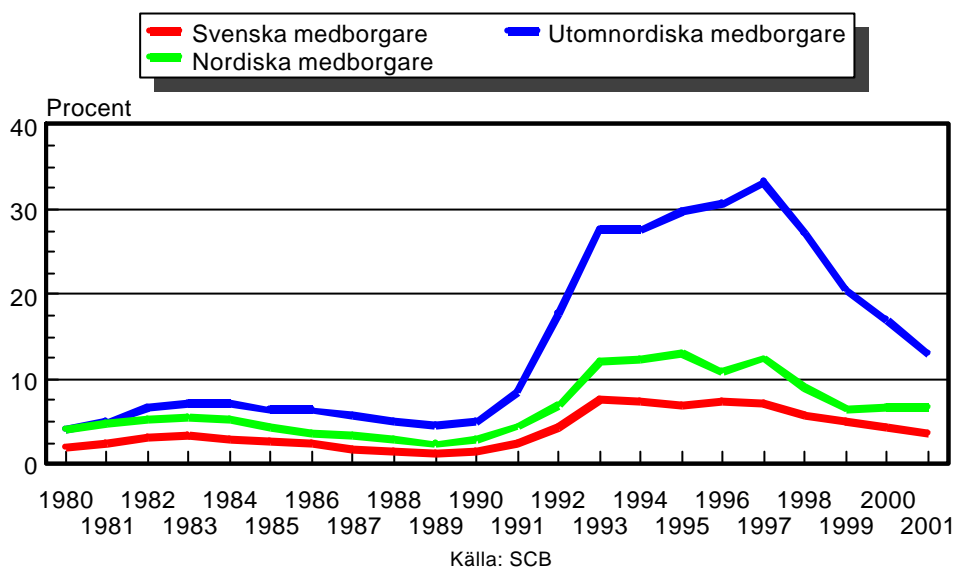
Andelen av de sysselsatta utomnordiskt födda som är egna företagare eller medhjälpare är 12 procent, vilket kan jämföras med motsvarande siffra för 1999 som var 14 procent. Andelen företagare bland svenskfödda var 10 procent år 2001.

3.3 Arbetslösheten

Arbetslösheten fortsätter att minska för utomnordiska medborgare

Arbetslösheten (antalet arbetslösa i relation till arbetskraften 16-64 år) har minskat kraftigt för utomnordiska medborgare under de senaste åren. Att efterfrågan på arbetskraft ökat är något som definitivt kommit utomnordiska medborgare till del.

Relativ arbetslöshet

Den relativa arbetslösheten har minskat från 33 procent 1997 till 12,9 procent (motsvarande 18 400 personer) 2001 och till 12 procent första halvåret 2002. Den största minskningen under senare år stod männen för och skillnaderna mellan män och kvinnor har minskat, fortfarande är dock arbetslösheten något lägre för kvinnorna än för männen. Det sistnämnda gäller för alla invandrargrupperingar utom dem som varit mindre än fem år i Sverige.

Trots den kraftiga minskningen av arbetslösheten bland utomnordiska medborgare är arbetslösheten nästan 4 gånger högre än för svenskfödda, vilka hade en relativ arbetslöshet på 3,3 procent år 2001.

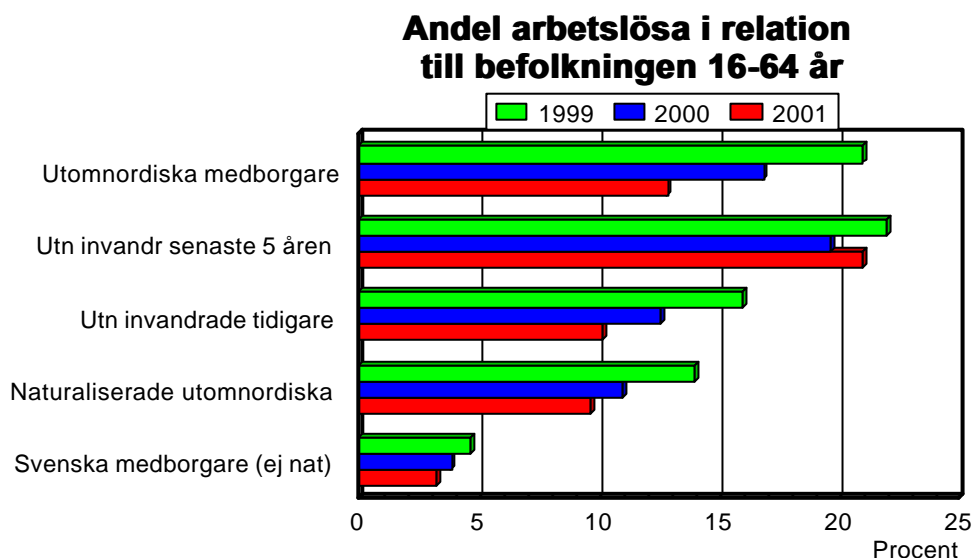
Arbetslösheten var dubbelt så hög i gruppen som varit i Sverige mindre än fem år jämfört med dem som invandrat tidigare (10 procent). Skillnaderna mellan grupperna var större 2001 än 1999. Det är också oroväckande att arbetslösheten för dem som kommit till Sverige 1997 och senare ökat något från 2000 till 2001 och att arbetslösheten år 2001 fortfarande var ca 20 procent. En viss nedgång har dock skett under första halvåret 2002.

Naturaliserade

Arbetslösheten för naturaliserade har minskat något och låg strax under 10 procent eller 19 500 personer år 2001. Männens arbetslöshet var drygt 10 procent och kvinnornas 9 procent. Det är alltså ett faktum att det också bland svenska medborgare finns personer med utomnordisk bakgrund som har svårigheter på arbetsmarknaden. Arbetslösheten för utomnordiskt födda, ett mått som inkluderar både utomnordiska medborgare och naturaliserade, uppgick till 11,4 procent 2001 och till 10,9 första halvåret 2002. Detta kan jämföras med att arbetslösheten uppgick till 20 procent 1997.

Oroväckande låg sysselsättning och hög arbetslöshet

Som tidigare nämnts är tiden i Sverige är en viktig faktor för hur pass bra invandrare klarar sig på arbetsmarknaden. Men även för dem som varit i Sverige relativt länge är arbetslösheten betydligt högre än för de svenskfödda. En del av dessa kom till Sverige när arbetslösheten var låg och andra kom till Sverige under krisåren i början av 1990-talet. Många invandrare blev arbetslösa under den perioden.

Källa: SCB

4 Utomnordiska medborgare på Arbetsförmedlingen

I det följande kapitlet beskrivs aktuella data över utomnordiska medborgare inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen registrerar inte uppgifter om födelseland för arbetssökande som fått svenskt medborgarskap. Antalet utomnordiska medborgare som var inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen ökade avsevärt under början av 1990-talet. En anledning till detta var att invandrare blev arbetslösa i större utsträckning än svenska medborgare. En annan anledning var det ökande antalet flyktingar som kom till Sverige under den här perioden. Från 1997 och framåt har sedan antalet inskrivna utomnordiska medborgare minskat, vilket härrör från en förbättrad arbetsmarknad och satsningar inom utbildningsväsendet, främst Kunskapslyftet.

4.1 Sammansättningen av de arbetssökande

I maj 2002 utgjorde det s.k. obalanstalet bland utomnordiska medborgare 27 000 personer. I detta ingår 14 000 öppet arbetslösa vid arbetsförmedlingarna och 13 000 sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program. Allt som allt var 54 000 personer utomnordiska medborgare inskrivna vid arbetsförmedlingarna denna månad, däribland även ombytessökande, deltidsarbetslösa m.fl. grupper av arbetssökande. Under de senaste åren har det skett en kontinuerlig minskning av antalet inskrivna utomnordiska medborgare. De största grupperna av de inskrivna utgörs av öppet arbetslösa och personer som deltar i något arbetsmarknadspolitiskt program. Antalet öppet arbetslösa med utomnordiskt medborgarskap har minskat med ca 10 000 medan antalet i arbetsmarknadspolitiska program ökat något mellan februari 2000 och maj 2002. Det innebär att över en femtedel av de utomnordiska medborgarna i åldern 16-64 år var inskrivna vid Arbetsförmedlingen i maj 2002.

Tabell 6 Antalet utomnordiska medborgare vid arbetsförmedlingen, maj 2002

Medborgarskap	Befolkning ⁶ 16-64 år	Inskrivna vid Af	I arbets- markn.pol. program	Övriga arbetssök utan arbete vid Af	Arbetslösa vid Af
Västeuropa	45 300	6 400	1 300	900	2 000
Östeuropa	65 600	16 100	4 300	2 600	3 600
Asien	76 500	21 300	5 200	5 800	5 300
Afrika	16 500	4 400	1 000	800	1 500
Sydamerika	12 000	3 800	900	600	1 100
Övriga	14 600	2 200	500	300	700
Summa utomnordiska medborgare	230 500	54 200	13 200	11 000	14 200

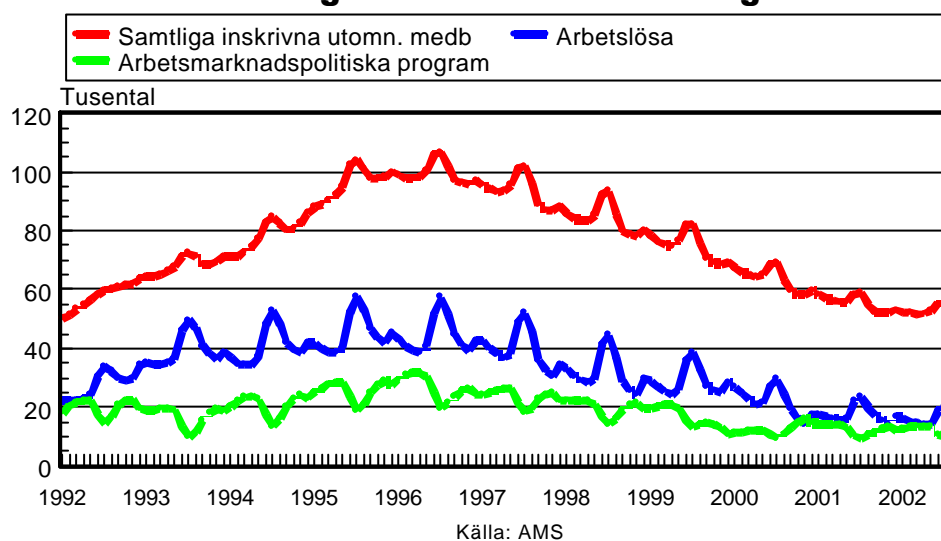
Källa: SCB, AMS

Många arbetssökande från Östeuropa och Asien

Tabell 6 visar även fördelningen av ursprungsregion för de personer som är aktuella vid Arbetsförmedlingen i maj 2002. Merparten av de utomnordiska medborgare som är arbetssökande vid Arbetsförmedlingen kommer från Östeuropa och Asien. De regioner som har störst andel av motsvarande befolkningsgrupper i Sverige inskrivna vid Arbetsförmedlingen är Sydamerika och Asien. Jämfört med år 2000 har andel inskrivna av befolkningen minskat inom alla medborgarskapsgrupper. 11 000 personer stod som övriga arbetssökande vid Arbetsförmedlingen i maj 2002, vilket betyder att de antingen var på väg att lämna arbetsmarknaden eller var i färd att ta sig in på arbetsmarknaden. Det är inte ovanligt att en del av de sistnämnda är sysselsatta med svenskundervisning i någon form. Knappt 10 000 utomnordiska medborgare arbetade deltid, var timanställda eller hade tillfälligt arbete i maj 2002 enligt Arbetsförmedlingens register.

⁶ Uppgifterna avser 2001

Arbetssökande utomnordiska medborgare vid arbetsförmedlingen

Lägre andel utomnordiska medborgare med långa inskrivningstider

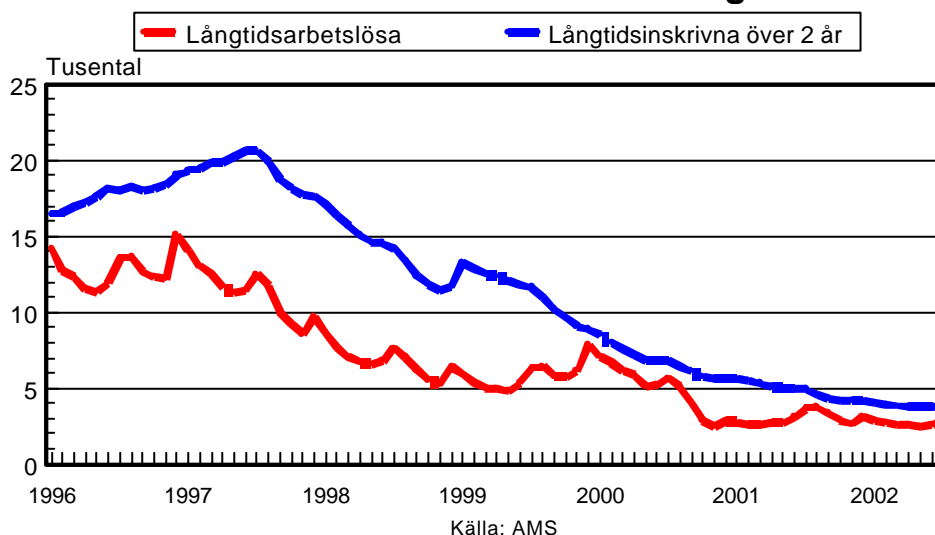
Det är vanligare att svenska medborgare har långa inskrivningstider jämfört med utomnordiska medborgare. Av de svenska medborgarna aktuella på Arbetsförmedlingen i maj 2002 har 26 procent varit inskrivna mer än 3 år, medan motsvarande andel bland de utomnordiska medborgarna var 17 procent. En förklaring är att det är vanligare bland svenska medborgare att man är deltidsarbetslös eller har annat arbete men står kvar som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. 15 procent av de inskrivna utomnordiska medborgarna är deltidsarbetslösa eller har timanställning, medan motsvarande andel för samtliga inskrivna är 27 procent. Antalet med långa inskrivningstider har minskat för såväl svenska som utomnordiska medborgare, vilket beror på en kombination av ett förbättrat arbetsmarknadsläge och utbildningssatsningar.

Tabell 7 Inskrivningstid vid arbetsförmedlingen för svenska och utomnordiska medborgare. Procentuell fördelning, maj 2002

Inskrivningstid	Svenska medb	Utomn medb	Öst-europa	Asien	Afrika	Syd-amerika	Övriga
<3 månader	19	21	16	21	27	26	24
3-6 månader	14	15	12	15	17	15	16
6-12 månader	18	20	19	20	20	19	18
12-24 månader	15	20	21	21	18	17	15
24-36 månader	7	8	9	9	7	7	7
>36 månader	26	17	23	15	12	15	19

*Inskrivningstid mindre än 12 månader
Källa: AMS

Antal långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna utomnordiska medborgare

Långtidsarbetslös är den som är över 25 år och varit arbetslös i minst sex månader samt de som är under 25 år och varit arbetslös i minst 100 dagar

Antalet långtidsinskrivna (mer än två år utan arbete) utomnordiska medborgare har minskat kraftigt de senaste åren. I början av 2001 var 5 600 utomnordiska medborgare långtidsinskrivna, vilket kan jämföras med 3 800 i maj 2002. Under samma period har det totala antalet långtidsinskrivna på Arbetsförmedlingen minskat från 55 300 till 40 900. Även långtidarbetslösheten har minskat.

Tabell 8 Arbetssökande vid arbetsförmedlingen fördelade på ålder, maj 2002

Medborgarskap	18-24 år	25-54 år	55-59 år	60 år >	Summa
Sverige	86 971	356 084	52 161	43 163	538 379
Utomnordiska medborgare	5 081	46 088	1 988	972	54 129
Därav					
Östeuropa	1 243	13 828	694	324	16 089
Västeuropa	704	5 005	395	266	6 370
Asien	2 130	18 367	563	214	21 274
Afrika	516	3 816	73	36	4 441
Sydamerika	343	3 207	133	76	3 759
Övriga	145	1 865	130	56	2 196

Källa: AMS

Färre utomnordiska medborgare i åldrarna 55 och uppåt

Ålderssammansättningen bland de inskrivna skiljer sig markant åt mellan utomnordiska medborgare och svenska medborgare. Andelen av de utomnordiska medborgare som är över 55 år är 5 procent, vilket kan jämföras med att motsvarande andel för svenska medborgare är 18 procent. 85 procent av de utomnordiska medborgarna är 25-54 år mot 66 procent av de inskrivna svenska medborgarna. I det här sammanhanget är det viktigt att påpeka att de utomnordiska invånarna, speciellt flyktinginvandrarna, är relativt unga. Det innebär att det är betydligt färre äldre bland invandrare än bland svenskt födda, vilket förklarar att det är så få äldre arbetslösa invandrare. En annan förklaring kan vara att många utomnordiska medborgare i denna grupp aldrig har kommit in på arbetsmarknaden, vilket bl.a. kan bero på språksvårigheter.

Regionala skillnader

Antalet utomnordiska medborgare som är arbetslösa eller sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program varierar över landet. I de kommuner där det totala antalet arbetslösa och programdeltagare är högt är det även generellt sett en hög andel utomnordiska medborgare som är arbetslösa eller sysselsatta i något arbetsmarknadspolitiskt program. Det finns dock stora variationer vad gäller relationen mellan andelen utomnordiska medborgare i befolkningen och andelen utomnordiska medborgare av de arbetslösa eller programinskrivna. Det finns kommuner som har både en hög andel utomnordiska i befolkningen och en hög andel utomnordiska av dem som är arbetslösa eller inskrivna i arbetsmarknadspolitiska program (Eskils-

tuna, Norrköping, Landskrona). Men det finns även kommuner med hög andel utomnordiska medborgare i befolkningen och relativt sett låg andel i arbetslöshet eller i program (Huddinge, Botkyrka, Solna). Framför allt är det i Stockholmsområdet som arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare är bättre än i övriga landet.

Arbetsmarknadspolitiska program

Utomnordiska medborgare är generellt sett väl representerade i arbetsmarknadspolitiska program. Deras andel av programdeltagarna var i maj 2002 högre än deras andel av arbetslösa. 3 100 utomnordiska medborgare deltog i aktivitetsgarantin och 2 200 hade arbetspraktik i maj 2002. Antalet utomnordiska medborgare i förberedande utbildning uppgick till 2 700 och ytterligare 1 700 gick någon form av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Att utomnordiska medborgare får fortsatt god tillgång till de arbetsmarknadspolitiska programmen är av stor vikt för deras möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden.

Utomnordiskt födda

Vi har f.n. ingen löpande statistik avseende utomnordiskt födda, men har för avsikt att bygga upp en sådan framöver. Vi gör emellertid enskilda kontroller med hjälp av SCB. Vid slutet av maj fanns totalt 107 000 utomnordiskt födda som var inskrivna vid Arbetsförmedlingen, vilket motsvarar nästan var fjärde invandrare. Antalet som definierades som arbetslösa uppgick till 31 000 personer motsvarande 10 procent av arbetskraften. Till detta kommer 22 000 invandrare som deltar i något arbetsmarknadspolitiskt konjunkturprogram.

4.2 Efter Arbetsförmedlingen

Tabell 9 Arbetsökande vid arbetsförmedlingen som erhållit arbete*
(i procent av samtliga kvarstående arbetsökande)

Medborgarskap	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Sverige	7,0	5,9	7,1	6,7	6,7	7,0	8,5	8,3	8,2	7,9
Utomnordiska medborgare	3,1	2,5	2,8	2,7	3,0	3,5	4,9	6,0	6,7	6,1
Därav										
Östeuropa	3,5	3,0	2,9	2,3	2,8	3,6	5,4	6,6	7,2	6,2
Västeuropa	5,6	4,7	5,0	4,7	4,9	5,2	6,5	7,5	7,9	7,4
Asien	2,5	1,9	2,4	2,4	2,7	2,9	3,9	4,9	5,6	5,3
Afrika	2,4	1,8	2,1	2,2	2,6	2,8	3,9	5,3	6,8	6,3
Sydamerika	3,5	2,7	3,2	3,2	3,5	4,2	5,5	6,5	7,9	7,6
Övriga	3,3	2,7	3,4	3,6	4,2	4,3	5,7	6,0	6,9	6,6

*Lönebidrag och OSA ingår ej.

Källa: AMS

Andel utomnordiska medborgare som fått arbete

Andelen som fått arbete bland utomnordiska medborgare har ökat från 3,5 procent 1997 till 6,1 procent 2001. Jämfört med år 2000 har dock andelen minskat något. Även om skillnaderna gentemot de svenska medborgarna minskat under de senaste åren, så är det fortfarande en större andel svenska medborgare som fått arbete.

Av tabellen framgår att det framför allt är för asiatiska medborgare som omsättningen till arbete är förhållandevis låg. I genomsnitt fick 3 500 utomnordiska medborgare arbete varje månad under 2001.

Tabell 10 Andel av de arbetssökande som lämnat arbetsförmedlingen för reguljär utbildning

Medborgarskap	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Sverige + Norden	0,7	1,1	1,1	1,1	1,2	1,6	1,9	1,6	1,6	1,4
Utomnordiska medborgare	0,7	1,3	1,4	1,2	1,3	1,8	2,0	1,9	1,8	1,5
Därav										
Östeuropa	0,4	0,9	1,0	1,0	1,1	1,7	1,9	1,7	1,6	1,4
Västeuropa	0,5	1,0	1,2	1,1	1,2	1,7	1,9	1,6	1,6	1,4
Asien	0,9	1,4	1,6	1,3	1,3	1,7	2,0	1,9	1,9	1,5
Afrika	1,0	1,6	1,8	1,6	1,8	2,4	2,6	2,5	2,4	2,0
Sydamerika	0,6	1,4	1,9	1,7	1,6	2,2	2,9	2,4	2,2	1,8
Övriga	0,5	1,1	1,3	1,3	1,2	1,7	2,1	1,6	1,5	1,4

Källa: AMS

Andel som gått till reguljär utbildning

Under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet har det varit vanligare att utomnordiska medborgare än svenska medborgare lämnat Arbetsförmedlingen för utbildning. Arbetsmarknadsutbildning räknas inte in i dessa siffror. Skillnaderna mellan utomnordiska och nordiska medborgare har dock minskat något.

Arbete efter program

33 procent av de utomnordiska medborgare som avslutat något arbetsmarknadspolitiskt program i februari 2002 hade arbete 90 dagar efter programmets slut. Det är en ökning med 5 procentenheter jämfört med februari år 2000. Andelen svenska medborgare som fått arbete efter program är dock något högre, 36 procent. En förklaring till detta är sannolikt att en större andel av de utomnordiska medborgarna behöver flera olika programinsatser innan något resultat kan nås.

5 Skillnader i utbildningsnivå mellan utomnordiska medborgare och övriga

Som tidigare nämnts har gruppen utomnordiska medborgare en mycket heterogen utbildningsbakgrund (se avsnittet om svenska för invandrare). Utbildning eller snarare brist på utbildning är en viktig förklaringsfaktor till arbetslöshet för såväl svenska som utomnordiska medborgare. Det finns självklart andra orsaker, bland dem etnisk diskriminering. Mot bakgrund av skillnaderna i arbetslöshetsnivåer mellan grupperna är det också av intresse att jämföra utbildningsnivåer mellan utomnordiska medborgare och svenskfödda.

I det här sammanhanget är det viktigt att notera att det saknas uppgift om utbildning för en större andel av utomnordiska medborgare än av svenska medborgare, vilket gör att siffrorna skall tolkas med viss försiktighet.

5.1 Utbildningsnivåer i arbetskraften och i befolkningen

Tabell 11 Andel med förgymnasial utbildning i befolkningen, årsgenomsnitt 2001

Ålder	Svenska medborgare ej naturaliserade	Utomnordiska medborgare	Östeuropa	Övriga utomnordiska	Utomnordiskt födda
16-24 år	40,7	39,2	40,9	38,4	44,6
25-44 år	10,0	20,0	15,0	22,0	20,5
45 år >	27,6	21,4	24,8	19,9	25,5
Samtliga	22,4	23,5	21,6	24,2	26,1

Källa: SCB

Som framgår av tabellen finns stora skillnader i åldersgruppen 25-44 där andelen som saknar gymnasieutbildning är avsevärt högre för utomnordiska medborgare jämfört med svenskfödda. 20 procent av den utomnordiska befolkningen har endast förgymnasial utbildning medan motsvarande siffra för svenskfödda är 10 procent. Östeuropéer har en något lägre andel med förgymnasial utbildning i jämförelse med övriga utomnordiska medborgare. Resultatskillnaderna består när vi studerar dem som befinner sig i arbetskraften. Bland 25-44 år är det mycket vanligare att ha en förgymnasial utbildning som högsta utbildning för födda utanför

Norden och utomnordiska medborgare. Även här har östeuropéerna en något lägre andel med kort utbildning.

Tabell 12 Andel med förgymnasial utbildning i arbetskraften, årsgenomsnitt 2001

Ålder	Svenska medborgare ej naturaliserade	Utomnordiska medborgare	Östeuropa	Övriga utomnordiska	Utomnordiskt födda
16-24 år	31,9	40,9	32,6	44,4	38,8
25-44 år	9,4	16,9	12,9	18,6	17,2
45 år >	24,5	16,4	14,0	17,2	18,0
Samtliga	18,2	19,2	15,6	20,9	19,8

Källa: SCB

Vad gäller eftergymnasial utbildning ser vi att skillnaderna är betydligt mindre. En större andel utomnordiska medborgare över 45 år i befolkningen har eftergymnasial utbildning än svenskfödda.

Tabell 13 Andel med eftergymnasial utbildning i befolkningen, årsgenomsnitt 2001

Ålder	Svenska medborgare ej naturaliserade	Utomnordiska medborgare	Östeuropa	Övriga utomnordiska	Utomnordiskt födda
16-24 år	12,5	8,6	7,6	9,0	8,3
25-44 år	34,8	34,6	31,0	36,0	30,6
45 år >	27,7	35,4	32,9	36,7	31,0
Samtliga	28,1	33,4	27,7	31,8	27,1

Källa: SCB

Sammantaget är det oroväckande att en så stor andel utomnordiska medborgare har låg utbildningsnivå. Polariseringen är stor då det finns en stor andel med förgymnasial utbildning men även många som har eftergymnasial utbildning bland de utomnordiska medborgarna. Att totalsiffrorna inte är så olika beror främst på att det bland svenskfödda finns en stor andel äldre, vilka generellt har en lägre utbildningsnivå. Sannolikt har också en icke obetydlig andel av de utomnordiska medborgarna med förgymnasial utbildning få skolår bakom sig. Detta kan försvåra

möjligheterna att uppgradera utbildningsnivån till gymnasienivå. Vidare indikerar siffrorna för personerna i åldern 16-24 år att en större andel svenskfödda än utomnordiska medborgare går till eftergymnasiala studier i nära anslutning till att de avslutat sina gymnasiestudier.

5.2 Utbildningsnivån för arbetssökande vid Arbetsförmedlingen

Tidigare undersökningar har visat att många av de utomnordiska medborgare som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen har låg utbildningsnivå. Andelen med grundskoleutbildning har dock minskat under de senaste åren. I maj 2002 hade 38 procent av de utomnordiska medborgarna grundskola som högsta utbildningsnivå. Detta ska jämföras med motsvarande andel för svenska medborgare som var under 30 procent. Framför allt var det grupperna av utomnordiska medborgare med ursprung i Asien och Afrika som hade hög andel inskrivna med grundskoleutbildning. Mer än hälften av alla inskrivna svenska medborgare hade gymnasieutbildning som högsta utbildning, medan drygt 35 procent av de utomnordiska medborgarna hade motsvarande utbildning. Vad gäller eftergymnasial utbildning är andelen utomnordiska medborgare högre än andelen svenska medborgare.

Tabell 14 Utbildningsbakgrund för inskrivna vid arbetsförmedlingen, procentuell fördelning, maj 2002

Utbildningsbakgrund	Svensk medb	Utomnord medb	Öst-europa	Väst-europa	Asien	Afrika	Syd-amerika	Övriga
Förgymnasial	29,7	37,7	29,1	28,2	47,0	46,5	34,1	26,5
Gymnasial	51,3	35,6	44,6	39,2	28,0	34,2	38,3	32,5
Eftergymnasial	18,9	26,4	26,0	32,4	24,6	19,0	27,4	40,8

Källa: AMS

På samtliga utbildningsnivåer är arbetslösheten högre bland de utomnordiska medborgarna än bland de svenska medborgarna. Detta gäller i synnerhet de högskoleutbildade, där ju arbetslösheten bland svenska medborgare är mycket låg. Att andelen av de inskrivna utomnordiska medborgare som har grundskoleutbildning är så stor är emellertid sannolikt en ytterligare bidragande anledning till den höga arbetslösheten.

Tabell 15 Antal svenska och utomnordiska medborgare vid arbetsförmedlingen fördelat efter utbildningsbakgrund, maj 2002

Utbildnings- bakgrund	Svensk medb	Utom- nord medb	Öst- europa	Väst- europa	Asien	Afrika	Syd- amerika	Övriga
Förgymnasial	160 000	20 400	4 700	1 800	10 000	2 000	1 300	600
Gymnasial	276 200	19 300	7 200	2 500	6 000	1 500	1 400	700
Eftergymnasial	101 500	14 300	4 200	2 100	5 200	800	1 000	900
Summa	537 700	54 000	16 100	6 400	21 200	4 300	3 700	2 200

Källa: AMS

5.3 Personer som fått arbete efter utbildningsbakgrund

Tabellen nedan visar att andelen som får arbete är högre för personer med gymnasie- eller högskoleutbildning jämfört med de som har grundskola som högsta utbildningsnivå. Det är framför allt bland dem med högre utbildning än grundskola som andelen som gått till arbete är lägre för utomnordiska medborgare än för svenska medborgare.

Tabell 16 Andel av de inskrivna som lämnat arbetsförmedlingen efter utbildningsnivå Årsgenomsnitt 2001

Medborgarskap	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Svenska medborgare	5,5	9,0	9,7
Utomnordiska medborgare	5,4	6,8	6,2

Källa: AMS

Tabell 17 Andel arbetssökande utomnordiska medborgare vid arbetsförmedlingen som fått arbete efter utbildningsbakgrund

Utbildningsnivå	Maj 2001	Maj 2002
Förgymnasial utbildning	6,2	5,7
Gymnasial utbildning	7,9	6,7
Eftergymnasial utbildning	6,6	5,3

Källa: AMS

Som framgår av tabell 17 har andelen utomnordiska medborgare som gått till arbete minskat från år 2000 till 2001 inom alla utbildningsnivåer, vilket är en följd av att aktiviteten på arbetsmarknaden dämpats.

Flera av de nyinvandrade utomnordiska medborgarna har ännu inte fått någon yrkestillhörighet, vilket beror på att yrkeskartläggningen inte är klar. Av den andelen är det över 13 procent av de inskrivna utomnordiska medborgarna som det ännu inte finns någon uppgift om sökt yrke för. Av de inskrivna svenska medborgarna saknade 5 procent uppgift på sökt yrkestillhörighet. De vanligaste yrkena för utomnordiska medborgare är lokalvårdare och restaurangbiträde, nästan 13 procent söker något av dessa yrken. De vanligaste sökta yrket bland svenska medborgare är försäljare och kontorist. 17 procent av de utomnordiska medborgarna söker arbeten utan särskilda krav på yrkesutbildning. Motsvarande andel för svenska medborgare är 8 procent. Samtidigt vet vi att fler av de lediga platserna kräver någon form av utbildning, vilket kan göra det svårt för arbetsförmedlingen att matcha ihop arbetssökande med lediga platser.

Tabell 18 De vanligaste sökta yrkena för utomnordiska medborgare inskrivna vid arbetsförmedlingen i maj 2002

Yrke	Antal arbetssökande	Andel av samtliga arbetssökande %
Lokalvårdare	3 669	6,8
Restaurangbiträde	3 230	6,0
Vårdbiträde	2 011	3,7
Försäljare, fackhandel	1 909	3,5
Undersköterska	1 518	2,8
Barnskötare	1 230	2,3
Lagerarbetare	964	1,8
Montör, metall-, gummi-, och plastprodukter	906	1,7
Försäljare, dagligvaror	803	1,5
Diversearbetare	721	1,3

Källa: AMS

Tabell 19 De vanligaste sökta yrkena för svenska medborgare inskrivna vid arbetsförmedlingen i maj 2002

Yrke	Antal arbetssökande	Andel av samtliga arbetssökande %
Försäljare, dagligvaror	31 129	5,8
Kontorist	26 172	4,9
Undersköterska	20 258	3,8
Barnskötare	15 909	3,0
Restaurangbiträde	15 493	2,9
Vårdbiträde	14 639	2,7
Lagerarbetare	12 558	2,3
Lokalvårdare	11 960	2,2
Montör, metall-, gummi-, och plastprodukter	8 662	1,6
Säljare	8 351	1,6

Källa: AMS

Källförteckning

Behtoui, A. (1999), Invandrare på den svenska arbetsmarknaden.

Berggren, K. (2000), Arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare, Ura 2000:5, AMS.

Berggren, K & Omarsson, A. (2001), Rätt man på fel plats – En studie av arbetsmarknaden för utlandsfödda akademiker som invandrat under 1990-talet, Ura 2001:5, AMS.

Björklund A, Edebalk P G, Ohlsson R,&Söderström L. (1998), Valfärdspolitik i kristid- håller arbetslinjen? Valfärdspolitiska rådets rapport.

Migrationsverket, (2001), Statistik om in- och utvandring till och från Sverige i ett historiskt perspektiv.

Pekkari, A., Arbetsmarknaden för invandrare Ura 1999:5, AMS.

Riksrevisionsverket, (RRV), (2002),Att etablera sig i Sverige. En granskning av introduktionsverksamheten för flyktingar och deras anhöriga.

Statistiska Centralbyrån (SCB), (2002), Trender och prognoser 2002.

Rapporten har rekv.nr 802 731

Serien Ura innehåller två återkommande redovisningar per år av ”Arbetsmarknadsutsikterna” och ”Var finns jobben” samt redovisningar från olika utredningar som utförs inom AMS.

Rapporten finns på vår hemsida www.ams.se,
den kan också beställas från AMS Närservice,
Box 6, 646 34 Gnesta, fax 0158-24 51 36.

E-mail: gnestalagret@ams.amv.se

Pris 50 kr per rapport. Frakt och moms tillkommer.